

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільно-гуманітарних наук

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211
Ветеринарна медицина

Одеса
2024

УДК 94(477) (083.13)

Автор-упорядник – старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук Одеського державного аграрного університету І. В. Федорова

Рецензенти:

кандидат історичних наук, доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики Одеського національного економічного університету **О.К. Луньова**

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, історії і політології Одеського державного аграрного університету **О.М. Чебан**

Федорова І.В. Історія української державності: методичні вказівки для підготовки до семінарських занять здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальності 211 Ветеринарна медицина. Одеса: ОДАУ, 2024. 32 с.

Методичні вказівки з освітнього компонента «Історія української державності» розроблено для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти до семінарів. Здобувачам вищої освіти надано алгоритм для самостійного опрацювання теоретичного матеріалу та першоджерел відповідно до теми семінарського заняття. Запропоновано орієнтовний перелік тем для самостійної підготовки рефератів, презентацій та доповідей. З метою підготовки до іспиту рекомендовано теоретичні питання для перевірки знань, питання до іспиту та список літератури.

Рекомендовано до друку

Науково-методичною радою ОДАУ

Протокол № від 2024 р.

Зміст

Передмова	4
Тематика семінарських занять з дисципліни «Історія України» та розподіл навчального часу	5
Змістовий модуль I. Історія України від найдавніших часів до початку XX ст.	6
Семінар 1.	6
Семінар 2	7
Семінар 3	10
Змістовий модуль II. Історія України XX-початку XXI ст.	13
Семінар 4	12
Семінар 5	15
Семінар 6	17
Семінар 7	20
Завдання для індивідуальної роботи	23
Типові екзаменаційні питання	25
Типові ситуаційні питання	28
Література	30
Інформаційні ресурси	31

**Теми семінарських занять з освітнього компонента
«Історія української державності»**

Змістовий модуль 1. Українська державність: витоки, форми, тенденції

Семінарське заняття 1

**Тема. Генеза української державності в епоху Середньовіччя: наукова
проблематика**

План

1. Етапи державотворення України.
2. Зміст та поняття терміну «державна». Ознаки, символи, атрибути державності.
3. Становлення Русі як ранньофеодальної держави східних слов'ян. Характеристика діяльності перших князів.
4. Розвиток Русі за князювання Володимира Святославовича й Ярослава Володимировича.
5. Політичний устрій та соціально-економічний розвиток Давньоруської держави.
6. Русь у період феодальної роздробленості: причини і наслідки.
7. Боротьба Руської держави з монголо-татарськими загарбниками.
8. Руське королівство (Галицько-Волинське князівство) – характеристика державного ладу. Роман Мстиславович і Король Данило.

Реферати та презентації до теми

Оберіть тему та напишіть реферат або створіть презентацію

1. Зародження і формуванні Русі – держави східних слов'ян.
2. Шлюбна дипломатія Ярослава Мудрого.
3. Історія державної взаємодії та військової боротьби з печенігами.
4. Міждержавні стосунки Русі та Візантії.
5. Половці – східні сусіди Русі.
6. Любецький з'їзд князів.
7. Географічні уявлення населення України-Русі.
8. Історичне значення християнства у формуванні державності Русі.
9. Атрибути державної влади Русі часів Володимира Великого.
10. Влада Золотої Орди у Подніпров'ї.
11. Державний устрій Руського королівства.
12. Етнотопонім «Україна».

Індивідуальні творчі завдання

Виконайте одне завдання за власним вибором:

1. Перегляньте відеоматеріал «ІстФакт. Історія Тризуба» за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=m3n70kgNIgw>

Напишіть есе на тему: «Як і коли тризуб став державним символом». (Обсяг есе 1-2 сторінки друкованого тексту; науково-публіцистичний стиль).

2. Перегляньте відеоматеріал «Історія України за 15 хвилин» за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=38JRhvLdpdE&t=21s>

Напишіть есе на тему: «Тисячолітня історія українського державотворення». (Обсяг есе 1-2 сторінки друкованого тексту; науково-публіцистичний стиль).

Семінарське заняття 2

Тема. Українська державно-політична традиція в XIV-XVI ст.

План

1. Велике Князівство Литовське, Руське та Жемайтійське – загальна характеристика суспільно-політичного устрою держави.
2. Литовські князі Любарт Гедимінович (1340-1385 рр.), Ольгерд й Кейстут Гедиміновичі, їх політична та державотворча діяльність. Становище руської мови і православної релігії в XIV-XVI ст.
3. Кревська унія (1385 р.) – її політичні причини. Грюнвальдська битва – перебіг подій.
4. Вхід українських земель до складу Речі Посполитої у 1569 році: характеристика адміністративно-територіального устрою. Третій Литовський статут 1588 р.

Реферати та презентації до теми

Оберіть тему та напишіть реферат або створіть презентацію

1. Внесок княжого роду Острозьких у розбудову державності Великого князівства Литовського, Руського й Жемайтійського.
2. Збереження традицій Русі-України князями Вишневецькими, Корецькими, Чорторийськими, Збараськими у 14-16 століттях.
3. Магдебурзьке право – правова система міського самоврядування.
4. Фільварок – багатогалузеве сільськогосподарське підприємство в 16 столітті.
5. Навчання студентів-русинів (українців) у західноєвропейських

- університетах у 14-16 століттях.
6. Демографічні зрушення в українських землях у 14-16 ст.
 7. Українська шляхта.

Індивідуальні творчі завдання
Виконайте одне завдання за власним вибором:

Завдання 1. Перегляньте відеоматеріали:

1. «Український Південь: Рання історія Одеси» за посиланням: <https://youtu.be/kMfdH60QpO0?si=n1-1-yY0DPVXPzTc>
2. «Кочубіїв - Одеса. Історія, символіка, спадок | PIVDEŃ ARTBOOK» за посиланням: <https://youtu.be/KpSfLzSfDbU?si=nE9mG0KOg1mDpYeU>

Напишіть есе на тему: «Шістсот-літня історія Одеси». (Обсяг есе 1-2 сторінки друкованого тексту; науково-публіцистичний стиль).

Семінарське заняття 3

Тема. Українська гетьманська держава

План

1. Козацтво – причини виникнення, роль в історії українського народу. Запорозька Січ: адміністративний устрій, господарство. Дмитро Вишневецький.
2. Боротьба козаків проти турків і татар. Петро Конашевич-Сагайдачний.
3. Козацько-селянські повстання кінця XVI-початку XVII ст.
4. Національно-визвольної війни українського народу. Етапи визвольної боротьби.
5. Козацька гетьманська держава: адміністративний устрій, фінансова система, міжнародні відносини.

Реферати та презентації до теми

Оберіть тему та напишіть реферат або створіть презентацію

1. Формування козацтва як соціального прошарку українського суспільства.
2. Реєстрові та низові козаки, їх правовий статус у Речі Посполитій.
2. Умови формування особистості Б. Хмельницького до 1648 року.
3. Б. Хмельницький – полководець.
4. Гетьманщина – відродження української держави. Територія, устрій, організація центральної і місцевої влади.

5. Молдавські походи козаків.
6. Кампанія 1651 р. Битви під Берестечком, Білою Церквою. Білоцерківський мирний договір 1651 р.
7. Жванецька битва 1653 р.
8. Українсько-московський договір 1654 р. та його наслідки.
9. Суд, покарання й страти у запорозьких козаків.
10. Військове мистецтво запорозького козацтва.
11. П. К. Сагайдачний – життя та діяльність.
12. Українська жінка в козацьку добу.
13. «Шведський вектор» у дипломатії Б.Хмельницького.
14. Козаки Нерубаї на Одещині.
15. Морські походи козаків.

Індивідуальні творчі завдання

1. Перегляньте відеоматеріал «Український Південь: Мазепинці» за посиланням:
https://youtu.be/qCIvh_VH4s4?si=FwO3VkbsXtpBFdiq
2. Перегляньте відеоматеріал «Український Південь: Некрасівські козаки» за посиланням:
<https://youtu.be/vGZKpzeDKyk?si=9CnB5siqOuapkWdS>

Напишіть есе на тему: «Козацька історія Одещини». (Обсяг есе 1-2 сторінки друкованого тексту; науково-публіцистичний стиль).

Семінарське заняття 4

Тема. Відродження українського національного самовизначення та державності (кінець XVIII – XIX ст.)

План

1. Промисловий переворот і становлення капіталізму в підросійській Україні.
2. Розвиток капіталізації в Західній Україні.
3. Аграрні реформи в Австрійській та Російській імперіях. Соціальні зміни, спричинені модернізацією економіки.
4. Національно-визвольний рух в українських землях протягом XIX століття. Ідеї національного відродження державності.
5. Напрямки національно-визвольного руху в Західній Україні.

Реферати та презентації до теми

Оберіть тему та напишіть реферат або створіть презентацію

1. Колонізація Південної України Російською імперією.
2. Російські міфи про заснування Одеси, Миколаєва, Херсона, Катеринослава.
3. Реформи середини XIX ст. в Австро-Угорщині.
4. Українські землі під час війни з наполеонівською Францією.
5. Масонські ложі в Україні.
6. Ідеї українського національного відродження державності в XIX ст.

Індивідуальні творчі завдання

1. Краєзнавча розвідка історії рідного краю (*створіть презентацію про рідне місто, село, район*).
2. **Перегляньте статтю «Одеса, якої ніколи не було: 12 міфів про місто» за посиланням:**
<https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/12/13/162159/>
Напишіть есе на тему: «Вплив імперських міфів про Одесу на свідомість українців». (Обсяг есе 1-2 сторінки друкованого тексту; науково-публіцистичний стиль).

Змістовий модуль II. Історія України XX-початку XXI ст.

Семінарське заняття 5

Тема. Боротьба за відродження державності в Україні (1917 -1921 рр.).

План

1. Активізація революційно-визвольної боротьби на початку XX ст. Революція 1905-1907 рр. та її вплив на національно-визвольний рух в Україні.
2. Політичні процеси в Наддніпрянській Україні та на Західноукраїнських землях на початку XX ст. (1900-1917 рр).
2. Діяльність Української Центральної Ради.
3. Гетьманський переворот в Україні. Аграрна політика П. Скоропадського.
4. Утворення Директорії УНР та її діяльність. Злука УНР і ЗУНР.
5. Причини поразки української національно-демократичної революції 1917-1920 рр. та її історичне значення.

Реферати та презентації до теми

Оберіть тему та напишіть реферат або створіть презентацію

1. Історичне значення революції 1905-1907 рр. в Україні.
2. Революційні події в Одесі в роки революції 1905-1907 рр.
3. Створення та діяльність українських політичних партій (на вибір студента).
4. Столипінська аграрна реформа та її наслідки для України.
5. Західноукраїнська народна республіка.
6. Українська держава за Директорії, її здобутки й втрати.

Індивідуальні творчі завдання

1. Перегляньте матеріал статті «Петлюра і кубанський професор Щербина. Полтавщина і Кубань: історичні зв'язки» за

посиланням: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2024/02/6/163614/>

Напишіть есе на тему: «Історична правда про українські землі». (Обсяг есе 1-2 сторінки друкованого тексту; науково-публіцистичний стиль).

Семінарське заняття 6

Тема. Радянська форма державності в Україні (1921-1991 рр.)

План

1. Міжнародно-правовий статус УСРР на початку 20-х років ХХ століття. Створення СРСР.
2. Нова економічна політика та її здійснення в Україні. Сільськогосподарське виробництво в період непу (1921-1928 рр.).
3. Індустріалізація її джерела і наслідки.
4. Колективізація українського села. Голодомор 1932-1933 рр.
5. Повоєнний сталінський режим (1945-1953 рр.). Відбудова зруйнованого в роки війни господарства. Труднощі в сільському господарстві. Голод 1946-1947 рр.
6. Запровадження колгоспного ладу в західних областях України.
7. Україна в 1956-1965 рр. Пошук оптимальних шляхів розвитку економіки України.
8. Україна в умовах посилення централізації і тоталітаризму. Застій у суспільно-політичному, економічному і культурному житті (1965-1985 рр.).

Реферати та презентації до теми

Оберіть тему та напишіть реферат або створіть презентацію

1. Українське національно-культурне відродження 20-30 х рр. ХХ ст.
2. Становище Галичини і Волині у складі Польщі в 20-30-х рр. ХХ ст.
3. Становище Закарпаття у складі Чехословаччини. Мюнхенська угода і проголошення незалежності Карпатської України.
4. Тоталітаризм як явище світового порядку. Його суть і особливості в Радянському Союзі.
5. Україна під час стагнації. Криза початку 1980-х.
6. Перебудова та гласність М. С. Горбачова.
7. Суспільно-політичне життя в Україні наприкінці 40-х початку 50-х років ХХ століття. Сталінські репресії.
8. Спроби запровадження господарських реформ у другій половині 60-х першій половині 80-х рр. ХХ ст., їх зміст і причини невдач.
9. Дисидентський, правозахисний та національно-визвольний рух в Україні 60-80-х років ХХ століття.
10. Політика зросійщення в Україні та її етнополітичні наслідки.

Індивідуальні творчі завдання

1. Перегляньте матеріал статті Володимира В'ятровича «Народження ОУН» за посиланням:

<https://www.istpravda.com.ua/articles/2024/02/3/163612/>

Напишіть есе на тему: «Як народжувалася ОУН». (Обсяг есе 1-2 сторінки друкованого тексту; науково-публіцистичний стиль).

2. Перегляньте матеріал статті Андрія Харука «Не тільки Амет-Хан Султан» за посиланням:

<https://www.istpravda.com.ua/columns/2022/05/23/161363/>

Напишіть есе на тему: «Внесок кримськотатарських льотчиків в перемогу німецько-радянську війну». (Обсяг есе 1-2 сторінки друкованого тексту; науково-публіцистичний стиль).

Семінарське заняття 7

Тема. Державотворчі процеси в незалежній Україні (з 1991 року).

План

1. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. та його історичне значення. Становлення та розвиток української державності.
2. Помаранчева революція причини і наслідки.
3. Революція Гідності.
4. Україна в умовах військової агресії росії з 2014 року.
5. Основні напрямки економічної та соціальної політики України. Аграрна політика в сучасних умовах.

6. Україна в новому геополітичному просторі. Зовнішньополітичний курс України в сучасну добу.

Реферати та презентації до теми

Оберіть тему та напишіть реферат або створіть презентацію

1. Національно-державне відродження в Україні в сучасних умовах.
2. Участь України у вирішенні глобальних проблем сучасності.
3. Етнополітична ситуація в сучасній Україні.
4. Україна в умовах військової агресії росії.
5. Волонтерський рух.
6. Анексія Криму.
7. Томос.
8. Україна і європейський інтеграційний процес.

Індивідуальні творчі завдання

1. Ознайомтеся з фотовиставкою "Героїчна оборона Донецького аеропорту 2014-2015 рр." за посиланням:
<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/fotovystavka-geroyichna-oborona-doneckogo-aeroportu-2014-2015>
Напишіть відгук. (Обсяг 1-2 сторінки друкованого тексту; публіцистичний стиль).
2. Перегляньте матеріал вуличної банерної виставки «Наш Маріуполь» за посиланням: <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-nash-mariupol>
Напишіть відгук. (Обсяг 1-2 сторінки друкованого тексту; публіцистичний стиль).

Питання самоконтролю

1. Дайте визначення предмету і завдань освітнього компоненту «Історія української державності».
2. Яке місце в системі гуманітарних наук займають знання з історії державності України?
3. Наведіть приклади джерел та історіографії українського державотворення.
4. Яка різниця між поняттями «цивілізація», «культура», «державність»?
5. Що в знаєте про киммерійців?
6. Яке державне утворення сформували скіфи на українських землях?
7. Які традиції сарматів вплинули на культуру і державотворення України?
8. Які наслідки античної колонізації Північного Причорномор'я?

9. Розкажіть про заняття, побут, звичаї східних слов'ян у давнину.
10. Які слов'янські протодержавні утворення існували на території України?
11. Виникнення і становлення Київської Русі (кінець IX – X ст.). Перші князі, їх роль у розбудові держави.
12. Суспільно-політичний устрій та соціально-економічний розвиток Київської Русі.
13. Київська Русь в період своєї могутності і слави. Володимир Великий і Ярослав Мудрий: порівняльна характеристика їх діяльності.
14. Реформи Володимира Великого, їх значення для централізації Давньоруської держави.
15. Хрещення Русі, його історичне значення у формуванні держави.
16. Київська Русь за часів князювання Ярослава Мудрого та його наступників. «Руська правда».
17. Київська Русь за часів феодальної роздрібненості (середина XII – перша половина XIII ст.)
18. Королівство Руське та його політичний розвиток у XII – першій половині XIV ст.
19. Роль Галицько-Волинської держави в історії української державності.
20. Давньоруські князівства у боротьбі проти Золотої Орди.
21. Культура Київської Русі, її вплив на економічну та духовну сфери життя.
22. Давньоруська держава та її роль у світовій історії.
23. Українські землі у складі Великого Князівства Литовського, особливості розвитку.
24. Соціально-економічний розвиток українських земель у XIV – XVI ст.
25. Україна в складі Речі Посполитої: посилення соціально-економічного, національного і релігійного гніту.
26. Берестейська (Брестська) церковна унія, її наслідки для українського народу.
27. Братства, їх роль в активізації культурного життя XVI – XVII ст.
28. Виникнення козацтва та його роль в історії українського народу.
29. Запорозька Січ: адміністративно-політичний устрій, економічна та військова організація українського козацтва.
30. Боротьба українських козаків проти турецько-татарської агресії. П. Сагайдачний – видатний військовий та політичний діяч України.
31. Козацько-селянські повстання кінця XVI - першої половини XVII ст.
32. Передумови, мета, характер, рушійні сили та періодизація Національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст.
33. Воєнні дії під керівництвом Б. Хмельницького в ході Національно-визвольної війни українського народу 1648-1653 рр. Зборівський та Білоцерківський договори.
34. Утворення Української козацько - гетьманської держави (1648-1657), її характерні риси.
35. Переяславська Рада. Договір України з Росією 1654 р. (Березневі статті), його наслідки.

36. Гетьман І. Виговський, його боротьба за збереження незалежності України. Гадяцький договір 1658 р.
37. Поділ України на Лівобережну та Правобережну у другій половині XVII ст. Руїна.
38. Державотворча діяльність гетьмана П. Дорошенка, особливості його внутрішньої і зовнішньої політики.
39. Вхід України до складу Російської імперії. Наступ на політичну автономію України після її приєднання до Росії (друга половина XVII – XVIII ст.).
40. Гетьман Іван Мазепа і його спроба відновити державну незалежність України.
41. «Конституція» Пилипа Орлика (1710 р.), її значення в розвитку суспільно-політичної думки в Україні.
42. Тимчасове відновлення Гетьманщини в Україні. Данило Апостол. Кирило Розумовський.
43. Соціально-економічний розвиток України наприкінці XVII – XVIII ст.
44. Ліквідація російським самодержавством автономії України. Зруйнування Запорізької Січі. Скасування козацького ладу. Закріпачення селян (XVIII ст.).
45. Правобережна Україна та західноукраїнські землі у XVIII ст.
46. Національно-визвольна та антифеодальна боротьба народних мас України у XVIII ст. Гайдамацький та опришківський рухи. Коліївщина.
47. Три поділи Польщі і об'єднання Правобережної і Лівобережної України.
48. Україна у російсько-турецьких війнах другої половини XVIII ст. Освоєння Південної України. Заснування та розвиток м. Одеси.
49. Політичне та соціально-економічне становище України в першій половині XIX ст. Посилення кризи феодально-кріпосницької системи.
50. Західноукраїнські землі під владою Австрійської імперії, (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Аграрна реформа 1848 р.
51. Суспільні рухи в Україні в першій половині XIX ст. Декабристський рух.
52. Початок українського національного відродження. Кирило-Мефодіївське братство та його історичне значення.
53. Т.Г. Шевченко, його роль в духовному відродженні українського народу.
54. Аграрна реформа 1861 р. Скасування кріпосного права в Наддніпрянській Україні.
55. Розвиток капіталізму в Україні у другій половині XIX ст.
56. Суспільні течії та рухи в Україні другої половини XIX ст.
57. Національно-визвольний рух в Україні в другій половині XIX ст.
58. Західноукраїнські землі в другій половині XIX – на початку XX ст.
59. Соціально-економічні та політичні процеси в Україні початку XX ст.
60. Україна під час революції 1905-1907 рр.
61. Столипінська аграрна реформа та її наслідки для України.
62. Україна в роки Першої світової війни.

63. Піднесення національно-визвольного руху в Україні після Лютневої демократичної революції 1917 р. Утворення Центральної Ради та її роль у формуванні української державності. УНР.
64. М.С. Грушевський – видатний історик, політик, перший президент України.
65. Українська держава 1918 р. Аграрна політика Павла Скоропадського.
66. Відродження УНР. Директорія та її політика, причини поразки.
67. Революційно-визвольний рух на західно-українських землях. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Акт злуки УНР і ЗУНР.
68. Історичне значення та основні висновки національних визвольних змагань 1917-1921 рр.
69. Встановлення влади рад на Україні. Соціально-економічне і політичне становище України на початку 20-х рр. ХХ ст.
70. Нова економічна політика. Відбудова народного господарства України на засадах Непу (1921-1928 рр.).
71. Промисловий розвиток України у 20-30-х роках ХХ ст. Наслідки індустріалізації, особливості її здійснення в Україні.
72. Колективізація в Україні: методи її здійснення, соціальні та демографічні наслідки.
73. Голодомор в Україні (1932-1933 рр.), його соціально-політичні наслідки.
74. Затвердження тоталітарного режиму в Україні, його сутність, механізми реалізації, наслідки.
75. Культурний розвиток України у 20-30-х рр. ХХ ст. Трагедія української інтелігенції в умовах тоталітарного режиму.
76. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період (20-30-ті роки ХХ ст.).
77. Початок Другої світової війни. Приєднання західноукраїнських земель до складу УРСР та їх радянізація.
78. Напад фашистської Німеччини на СРСР. Трагічні наслідки бойових дій у 1941-1942 роках, окупаційний режим на території України.
79. Рух опору в Україні в роки Другої світової війни, партизанський рух, діяльність ОУН-УПА.
80. Визволення України від гітлерівських окупантів. Внесок українського народу у розгром нацистської Німеччини.
81. Політичні, соціальні і демографічні наслідки Другої світової війни для українського народу.
82. Відбудова народного господарства України у повоєнні роки. Труднощі у сільському господарстві. Голод 1946-1947 рр.
83. Включення УРСР у повоєнний період у світову політику як однієї з фундаторів і членів ООН. Участь України в роботі ООН та інших міжнародних організацій.
84. Посилення тоталітарного режиму в Україні у повоєнні роки. Ідеологічний наступ сталінізму.
85. Соціально-політичний та економічний розвиток України в 50-х – першій половині 60-х рр. Десталінізація, її сутність і наслідки.

86. Політична опозиція в СРСР 60-80-х років XX ст. Дисиденти та шістдесятники, їх роль у національно-культурному житті України.
87. Нестабільність економічного розвитку України в умовах посилення централізації і тоталітаризму. Наростання кризових явищ (1965-1985 рр.).
88. Основні етапи перебудови та її наслідки для України.
89. Національне відродження України: основні напрями. Акт проголошення незалежності України та його історичне значення (1991 р.).
90. Соціально-економічне становище України в сучасних умовах. Основні напрями економічної і соціальної політики в Україні.
91. Україна в умовах військової агресії Росії (вересень 2013-лютий 2014 рр.)
92. Державна символіка України (прапор, герб, гімн) та її історичне походження.
93. Конституційний процес. Основні положення Конституції України та їх значення для утвердження національної державності.
94. Шляхи реформування аграрного сектора економіки України в умовах ринкових відносин.
95. Україна після перемоги Євромайдану (кінець лютого-листопад 2014 р.).
96. Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 року.